

УДК 378:37.011.3-057.87:130.2:005.336.2:[37.016:929:7.072.2](045)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2022-3-9>

Леся МИКУЛАНИНЕЦЬ

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії і методики музичної освіти, Мукачівський державний університет, вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Закарпатська обл., Україна, 89600

ORCID: 0000-0002-6346-6532

Бібліографічний опис статті: Микуланинець, Л. (2022). Опанування культурологічної компетентності здобувачів ЗВО у процесі пізнання біографії митця. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 68–72, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-3-9>

ОПАНУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗВО У ПРОЦЕСІ ПІЗНАННЯ БІОГРАФІЇ МИТЦЯ

Стаття присвячена розгляду змісту дефініції «культурологічна компетентність», уточненню експлікації з позиції інноваційних дидактичних вимог до підготовки фахівців у ЗВО. Доведено, що біографія митця – вагомий засіб розвитку зазначеного явища, оскільки концентрує найвагоміші звершення окремої креативної персони й об'ємного арсеналу здобутків *homo sapiens*.

Мета публікації – висвітлити сутність та структуру культурологічної компетентності, виявити специфіку її формування у здобувачів ЗВО під час пізнання життєпису майстра.

Методологію вивчення проблематики визначили такі підходи, як: культурологічний – студіюючи сенс освітніх технологій; міждисциплінарний – охоплюючи розмаїті виміри хронік метра; біографічний – осмислюючи історичний контекст буття маестро; аналітичний – аналізуючи джерела за темою праці; теоретичного узагальнення – підбиваючи підсумки розвідки.

Наукова новизна. Вперше у національній гуманітаристиці з'ясовано особливості оволодіння культурологічною компетентністю здобувачами ЗВО через досягнення літопису митця.

Висновки. Нині вища освіта України базується на засадах компетентнісного підходу, де культурологічний складник є провідним. Його ми тлумачимо як комплекс універсальних знань, необхідних для самостійного вирішення дидактичних квестів, а також як сукупність умінь, навичок, здатних задовольнити потребу людини в неперервній еволюції. Завдяки такому феномену особистість спроможна: інтерпретувати, транслювати світові, національні духовні досягнення; налагоджувати продуктивний діалог між представниками різних країн; плідно комунікувати з усілякими епохами, їх майстрами; генерувати, реалізовувати модерні концепції; намічати перспективи, прокладати шляхи поступу *homo sapiens*.

Біографія митця – наукова оповідь про буття, напрацювання унікальної персони, котра виконала місію пасіонарія, провідника життєтворчих ідей свого і послідувачих часів, визначила духовний облік певного соціуму. Такий жанр – квінтесенція культурологічної інформації, духовний код людства. Сприймаючи, розшифровуючи, переосмислюючи та повідомляючи у нових історичних умовах хронікальні відомості, здобувачі ЗВО опановують масштабний обсяг даних, долучаються до багатогранного цивілізаційного досвіду, стають готовими здійснювати власну креативну практику.

Ключові слова: культурологічна компетенція, біографія митця, компетентнісний підхід, освітній процес, здобувачі ЗВО.

Lesia MYKULANYNETS

Candidate of Arts, Associate Professor of the Theory and Methods of Music Education Department, Mukachevo State University, Uzhgorodska str., 26, Mukachevo, Transcarpathian region, Ukraine, 89600

ORCID: 0000-0002-6346-6532

To cite this article: Mykulanynets, L. (2022) Opanuvannja kuljturologhichnoji kompetentnosti zdobuvachiv ZVO u procesi piznannja bioghrafiji mytcja [The grasp of culture-based competency of higher educational institutions students in the process of artist's biography cognition]. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 68–72, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-3-9>

THE GRASP OF CULTURE-BASED COMPETENCY OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS STUDENTS IN THE PROCESS OF ARTIST'S BIOGRAPHY COGNITION

The article under consideration is dedicated to studying the content of “culture-based competency” definition, as well as clarifying the explication from the point of innovation didactic requirements to would-be expert's occupational training

in higher educational institutions. It was justified that the artist's biography is a significant means of the development of the issue as it concentrates the most important achievements of each creative personality and the weighty arsenal of homo sapiens' advances.

The objective of the publication is to throw light on the notion and structure of culture-based competency and to reveal the specifics of its formation for higher educational institutions students in the process of the master's biography cognition.

The research methodology was defined by the following approaches: culture-based – by studying the importance of education technologies; interdisciplinary – by embracing various dimensions of the master's chronicles; biographical – by considering the historical context of the master's being; analytical – by analyzing the references in accordance with the thesis issue; theoretical generalization – by summarizing the research results.

The scientific novelty lies in the following: for the first time ever in humanitarian studies, the specifics of obtaining the culture-based competency of higher educational institutions students were clarified by means of the artist's biography cognition.

Conclusions. Today Ukrainian higher education transfers to competency-based approach where culture-based component appears the predominant one. We interpret it as the following: the universal knowledge complex necessary for autonomous solution of didactic questions, as well as the unity of abilities and skills able to meet the person's requirements within continuous evolution. Due to the phenomenon, the personality is able of: interpreting and broadcasting world and national spiritual achievements; establishing productive interaction with representatives of different countries; fruitful communication with various epochs and their masters; generating and implementing modern conceptions; defining the perspectives and seeking the ways of homo sapiens' pace.

The artist's biography is a science narration of the unique personality's being and achievements, the artist having fulfilled the mission of an enthusiast, a guide of life-creating ideas of both his time period and the following ones, and having identified the spiritual profile of a certain society. The aforementioned genre is the quintessence of culture-based information and the humanity's spiritual code. By cognizing, decoding, reconsidering and announcing the chronological events within new historical conditions, higher educational institutions students obtain a huge profound database, get involved in multifaceted civilization experience and become ready for implementing their own creative practical.

Key words: culture-based competency, artist's biography, competency-based approach, educational process, higher educational institutions students.

Актуальність проблеми. Стрімкі соціокультурні зміни, котрі нині переживає людство, торкаються усіх сфер життєдіяльності персони. Активно трансформації відбиваються в професійній освіті, оскільки вона формує майбутнє нації, творить інтелектуальну еліту. Антропологічна криза, що характеризує сучасне суспільство, вимагає перегляду, оновлення, доповнення класичних поглядів на зміст навчання у ЗВО. Одним із продуктивних шляхів модернізації студіювання є застосування компетентнісного підходу. Його суть – домінування особистісно-діяльнісної парадигми, здатної підготувати креативних, ініціативних, самостійних, затребуваних фахівців.

Аналітики ЮНЕСКО стверджують: XXI століття стане гуманітарною ерою. Точні науки не будуть ізольовані від інших світових напрацювань. Якщо зазначений прогноз сприймати перспективним планом подальшої еволюції homo sapiens, то цілком обґрунтована вимога доцільності освоєння культурологічної компетентності здобувачів ЗВО.

Праці українських учених уже висвітлювали смисл компетентнісного підходу (О. Гулай, О. Дубасенюк, О. Овчарук, С. Шаров та ін.), основні аспекти його функціонування у вищій школі (Н. Левун, В. Лунячек, Н. Побірченко,

В. Ягупов та ін.), специфіку вироблення базових, професійних компетенцій здобувачів ЗВО (Н. Болюбаш, С. Мартиненко, В. Петрук, Т. Чаркіна та ін.) тощо. Теоретико-методологічні засади осягнення культурологічної компетенції розглядали авторитетні науковці (О. Гречановська, Н. Грицик, О. Костенко, В. Петрук та ін.). Епоха трансмодерну постаті метра надає значущості, а онтологію маестро розглядає каталізатором провідних цивілізаційних перебігів. Тому вагомості набуває оволодіння шляхами набуття заявленої компетентності, опановуючи біографію митця.

Мета дослідження – висвітлити сутність та структуру культурологічної компетентності, виявити специфіку її формування у здобувачів ЗВО під час пізнання життєпису майстра.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вища освіта України орієнтується на виховання гармонійної людини, створення умов повноцінного розвитку її потенціалу, реалізацію потреби самовдосконалення. Ці процеси врегульовують перехід від репродуктивного способу студіювання до проблемного з переважанням міждисциплінарного підходу.

Становлення індивідуальності найбільш інтенсивно відбувається під час навчання у ЗВО, коли студент засвоює велику кількість

інформації, сприймає ціннісні, моральні норми суспільства. Культурологічна компетентність протегує усвідомленню громадської, історичної, політичної, етнічної, релігійної та ін. ідентичностей, забезпечує продуктивну соціальну й духовну практику. При цьому базові антропологічні знання, які є частиною гуманітаристики, допомагають зрозуміти персоні своє бутійне місце, налагодити особистісні зв'язки. Вказаний феномен сприяє: осмисленню традицій, новацій; утриманню стабільності існування; уникненню глобальних, національних конфліктів; налагодженню цивілізаційного діалогу.

Українська наукова думка накопичила значний обсяг праць, присвячених експлікації сутності, виявленню структурних параметрів поняття «культурологічна компетентність». Оскільки рамки статті не можуть охопити весь спектр робіт, то сконцентруємо увагу на тих, де автори проаналізували прогресивні погляди зазначеної квестії, подали власні тлумачення. Останні – квінтесенція продуктивних дискурсів, вихідна позиція представленої публікації.

Н. Стеценко, Т. Чикалова вважають, що культурологічна компетентність є вагомою складовою частиною професіоналізму сучасного фахівця, її опанування – необхідна умова виховання кваліфікованого спеціаліста. Дослідниці наголосили, що зазначене явище дає «усвідомлення студенту себе носієм національних цінностей, підготовлює до сприйняття історії своєї країни, народу і всього людства, взаємодії між усіма людьми у пошуку вирішення глобальних проблем... Характеризує процес саморозвитку особистості, включає здатність індивіда накопичувати знання, а також певні уміння раціонально та доцільно застосовувати ці знання, здійснюючи асоціативні взаємозв'язки між різними галузями знань» (Стеценко, Чикалова, 2014, с. 212).

Наведена інтерпретація підкреслює філантропічне ество висвітлюваного феномену. Здобувач освіти розуміється рушійною силою духовного поступу, володарем масштабного арсеналу гуманітарних відомостей, котрі сприяють культуротворчій діяльності, реалізації значних життєдайних можливостей. Визначення засвідчує зростання вимог до випускників ЗВО, що зумовлено соціальними трансформаціями, прагненням ґрунтувати модерне, антропоцен-

тричне суспільство, де креативність – визначальна ознака персони.

У ХХІ столітті фахівець повинен генерувати, довершувати інноваційні думки, пропонувати нестандартні рішення проблемних ситуацій, ініціювати цивілізаційний прогрес. Для цього необхідно мати яскравий приклад поведінкової моделі. Засвоюючи її, переосмислюючи, транслюючи крізь призму власного досвіду, індивід піднімається на нові еволюційні щаблі. Вивчення літопису митця – продуктивне, оскільки реципієнт отримує зразок успішного (в історичному контексті) провадження буттєвого потенціалу. Студіюючи біографію, суб'єкт одночасно отримує знання про епоху майстра, його оточення, суспільно-політичну обстановку тощо. Вагомим складником жанру є опуси – концентрат духовної інформації. Вони уможливають експлікацію здобутків homo sapiens, кристалізують світогляд, пропонують ідеї самореалізації персони.

І. Варна夫ська, О. Черемісін також підкреслюють креативну домінанту культурологічної компетентності. Вчені тлумачать поняття як інтегральну якість особистості, що виявляється у здатності й готовності людини до різноманітної творчої діяльності, соціально орієнтує здобувача ЗВО на самостійну й успішну життєдіяльність (Варна夫ська, Черемісін, 2021, с. 64). Серед її показників виділяють володіння культурою спілкування, комунікації та взаємодії, володіння культурою пізнання і мислення, володіння культурою роботи з інформацією та інформаційними джерелами (Варна夫ська, Черемісін, 2021, с. 66).

Представлені автори вибудовують логічний ланцюг прояву досліджуваного явища. Перший – практика персони, що спрямована на те, щоб якісно змінювати буття (реалізація суб'єктом комплексу своїх здібностей, потенцій), другий – трансформація дійсності. Ознакою його сформованості є опанування розмаїтими видами цивілізаційного контактування (вербальними, емоційним, філософським та ін.).

Спираючись на інтерпретацію І. Варна夫ської, О. Черемісіна, вважаємо обґрунтованим осягнення літопису майстра для здобуття культурологічної компетентності. Біографічний жанр репрезентує світоглядні параметри певної доби, робить її зрозумілою, актуальною для

сьогодення; ілюструє історичні політичні ракурси функціонування суспільства; звільнює особистість від територіальної, епохальної, мовленнєвої обмеженості. Вивчаючи життєпис маестро, реципієнт сприймає повідомлення, продюковані мислителями у мистецькій формі. Таким чином відбувається засвоєння універсальних концептів, накопичених людством.

Науковці В. та В. Гончаруки виокремлюють визначальні інгредієнти культурологічної компетентності: «здатність володіти на високому рівні рідною мовою; горде відчуття приналежності до свого етносу (етнічна ідентифікація); усвідомлення особливостей ментальності, характеру й психології свого етносу, що зумовлені природним середовищем, в якому він проживає; визначення культурних відмінностей свого етносу від культури інших етносів (Гончаруки, 2020, с. 304).

Ми підтримуємо патріотичний ракурс студії. Розуміння власної національної приналежності, прагнення пізнати комплекс духовних і матеріальних надбань роду, регіону плекає людину освічену. Впевнені, що особистість не відбудеться без пієтету перед Батьківщиною. Вважаємо доцільним, що, опановуючи культурологічну компетентність, здобувачі ЗВО досягатимуть біографію українських метрів, котрі самовідданою, часто жертвовною роботою розбудували нашу державу, вкладали інтелектуальні, фінансові ресурси у розвиток її мистецтва, науки, техніки, промисловості тощо. Їхнє побутування – приклад наслідування, зразок вірності вибраного шляху, додаткова аргументація захисту інтересів України.

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що культурологічна компетенція – одне із провідних дидактичних надбань студентів ЗВО, оскільки вона уможлиблює навчатися протягом життя, вдосконалюватися, генерувати, реалізувати інноваційні задуми. Митець – особлива постать, чия праця є основою процесу культуротворення будь-якої країни. Його літопис відображає віхи буття метра, доби, суспільства, певної країни. Важливий складник хронік –

твори. Вони виводять автора на рівень глашатая загальнолюдських проблем. Тому осягнення зазначеного жанру формує емпатію, рефлексію, допомагає збирати й продукувати модерні концепції, звершувати професійну діяльність.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Нині вища освіта України базується на засадах компетентнісного підходу, де культурологічний складник є провідним. Його ми тлумачимо як комплекс універсальних знань, необхідних для самостійного вирішення дидактичних квестів, а також як сукупність умінь, навичок, здатних задовольнити потребу людини в неперервній еволюції. Завдяки такому феномену особистість спроможна: інтерпретувати, транслювати світові, національні духовні досягнення; налагоджувати продуктивний діалог між представниками різних країн; плідно комунікувати з усілякими епохами, їхніми майстрами; генерувати, реалізувати модерні концепції; намічати перспективи, прокладати шляхи поступу *homo sapiens*.

Біографія митця – наукова оповідь про буття, напрацювання унікальної персони, котра виконала місію пасіонарія, провідника життєтворчих ідей свого і послідуєчих часів, визначила духовний облік певного соціуму. Такий жанр – квінтесенція культурологічної інформації, духовний код людства. Сприймаючи, розшифровуючи, переосмислюючи та повідомляючи у нових історичних умовах хронікальні відомості, здобувачі ЗВО опановують масштабний обсяг даних, долучаються до багатогранного цивілізаційного досвіду, стають готовими здійснювати власну креативну практику.

Представлена розвідка відкриває можливості подальшого осягнення проблеми виховання різноманітних фахових та загальних компетентностей. Продуктивними, на наше переконання, можуть стати студії, що виявляють методи застосування літопису митця як засобу розвитку ціннісно-сислової, комунікативної, особистісного вдосконалення й ін. компетентностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богданова Н. Культура життєтворчості особистості. Філософсько-світоглядний аналіз. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 302 с.
2. Бугаєва О.В. Біографія митця в українській гуманітаристиці: сучасні музично-біографічні парадигми. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації* : матеріали міжнар. наук. конф. (м. Київ, 6–8 жовтня 2020. Київ, 2020.). С. 442–445.

3. Варнавська І.В., Черемісін О.В. Структурна характеристика культурної компетентності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2021. Вип. 1 (48). С. 64–68.
4. Вернік Ю.В. Біографічна інформація як об'єкт соціальних комунікацій сучасного суспільства. *Українська біографістика*. 2013. Вип. 10. С. 48–60.
5. Гончарук В.А., Гончарук В.В. Основні складники культурологічної компетентності студентів закладів вищої освіти. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу у сучасному середовищі: зимові диспути* : тези доп. I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 6–7 лютого 2020 р.). Дніпро, 2020. Т. 1. С. 303–308.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
7. Микуланинець Л.М. Біографія митця як засіб інтерпретації культури. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне, 2015. Вип. 21. Т. 2. С. 80–84.
8. Микуланинець Л.М. Біографія як засіб культурної комунікації митця і публіки. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : науковий журнал. 2021. № 4. С. 145–149.
9. Стеценко Н.М., Чикалова Т.Г. Теоретичні підходи до інтерпретації сутності культурологічної компетентності. *Педагогічний альманах*. 2014. Випуск 23. С. 208–214.
10. Чернова О.В. Культурологічна компетентність як компонент професійної компетентності викладача мистецьких спеціальностей. *Педагогічні науки*. 2012. № 62. Т. 1. С. 347–352.

REFERENCES:

1. Bohdanova, N. (2011). Kuljtura zhyttjetvorchosti osobystosti. Filosofs'jko-svitogh'jadnyj analiz [The culture of life creativity of individual. Philosophical and ideological analysis]. Kyiv: NPU imeni M.P. Draghomanova [in Ukrainian].
2. Bugaeva, V.O. (2020). Bioghrafija mytca v ukrajins'kij ghumanitarnysty: suchasni muzyčno-bioghrafichni paradychmy [Biography of the artist in the Ukrainian humanities: modern musical and biographical paradigms]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Rozvytok bibliotечно-informatsiinoho potentsialu v umovakh tsyfrovizatsii: materialy mizhnar. nauk. konf.* Pp. 442–445. Kyiv [in Ukrainian].
3. Varnavs'jka, I.V., Cheremisin, O.V. (2021). Strukturna kharakterystyka kuljturnoji kompetentnosti [Structural characteristics of cultural competency]. *Naukovyj visnyk Uzhghorod's'kogho universytetu: Serija "Pedagoghika, socialjna robota"*, 1 (48), 64–68.
4. Vernik, Yu.V. (2013). Bioghrafichna informacija jak ob'jekt social'nykh komunikacij suchasnoho suspil'stva [Biographical information as an object of social communications of modern society]. *Ukrainska bioghrafistyka*, 10, 48–60 [in Ukrainian].
5. Ghoncharuk, V.A., Ghoncharuk, V.V. (2020). Osnovni skladnyky kuljturologichnoji kompetentnosti studentiv zakladiv vyshhoji osvity [The basic components of culture-based competency of higher educational institutions students]. Proceedings from MIIM'20: The first International Scientific and Practical Conference "The integration of education, science and business in contemporary domain: winter disputes". Pp. 303–308. Dnipro [in Ukrainian].
6. Ovcharuk, O.V. (Eds.). (2004). Kompetentnisnyj pidkhid u suchasnij osviti: svitovyj dosvid ta ukrajins'jki perspektivy: Biblioteka z osvithnoji polityky [Competency-based approach in contemporary education: world experience and Ukrainian perspectives: Education policy library]. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
7. Mykulanynets, L.M. (2015). Bioghrafija mytca jak zasib interpretaciji kuljtury [Biography of artist as means of culture interpretation]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, 21. Vol. 2, 80–84 [in Ukrainian].
8. Mykulanynets, L.M. (2021). Bioghrafija jak zasib kuljturnoji komunikaciji mytca i publiky [Biography in the aspect of cultural communication of an artist and audience]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 4, 145–149 [in Ukrainian].
9. Stecenko, N.M., Chikalova, T.Gh. (2014). Teoretychni pidkhody do interpretaciji sutnosti kuljturologichnoji kompetentnosti [Theoretical approaches to interpreting the notion of culture-based competency]. *Pedagoghichnyj aljmanakh*, 23, 208–214 [in Ukrainian].
10. Chernova, O.V. (2012). Kuljturologichna kompetentnistj jak komponent profesijnnoi kompetentnosti vykladacha mystec'kykh special'nostej [Culture-based competency as a component of arts majors teacher's occupational competency]. *Pedagoghichni nauky*, 62. Vol. 1, 347–352 [in Ukrainian].